



## Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: .....

Cím: *A nyomoruság fészkei a főváros közepén*

Forrás: *Pesti Hírlap*

*3m.*

*1925. 6. 26.*

Osztályozás

Tárgy *361.1*

Hely

Idő *'1925'*

Személy

### A nyomoruság fészkei a főváros közepén.

Az Andrássy-ut teljes lüktető, pazar elevenségével zug és ragyog. Boldog fiatal mamák, sikkos, egyenruhás nürsék tologatják a fölcimázott babákat a kis gyermekocskiban. Robognak a fogatok, tülköl az autó — a nyári nap fényében az egész ut olyan, mint a Bőség, a Boldogság aranyfolyama. S ettől a tündökléstől három háznýira, a Csengery-utca 41. szám alatt, a nyomoruság egy olyan tanyájára bukkanunk, amihez képest a Gorkij éjjeli menedékhelye — a rokokó-korszak szalónja.

#### Cseppkőbarlang mint lépcsőház

A ház valamikor igen mutatós, diszes épület lehetett, gótikus stílusú homlokzatával, ami aránylag elég épen megmaradt. Hanem a földszintjén végig ugyancsak meglátszik az idő kegyetlenül romboló keze. A kapu alatt hire sines már a burkolatnak, méztelen föld az egész bejárat s már itt megcsap a büzfészkek pestises lehellete. S mikor az udvarra lépünk! Hepehupás, gidres-gödörös; a három emelet falai vakolatlanul merednek felénk, az ép ablaküveget keresni kell; az üveget többnyire papír helyettesíti. S a lépcsőház? Az igazán förtelmes egy látvány. Mozidramákban láthatunk csak ilyent, amikor a borzalmak tanyájára vezetik az embert s a rendező ambicionálja, hogy a legnagyobb mértékben kielégítse a publikumot, aki a pénzéért megfelelően irtózni és undorodni akar.

S a lépcsőház vastag gerendákkal van földücolva, mert különben a nyakunkba szakadna. Két és fél éve le is szakadt, Isten csodája, hogy emberéletet nem követelt áldozatul.

— Épen két lakó ment föl éjszaka, — beszéli Blum, a házmester, — azok alatt omlott be, de még sikerült nekik a lépcső karfáját elkapniok, úgy lógtak a levegőben, míg leszedtük őket...

A lépcsőház mellett bekukkanunk egy ablakon, amely ugyan csak egy nyílás, nem rendes ablak. Öreg asszony ül a tégladarabokkal, törmelékekkel teli pusztá földön s burgonyát hámoz.

— Készítem az ebédet! — kiált ránk vidáman, egyáltalán nem látszik tragikusan venni a helyzetét, hogy nem embernek, hanem patkánynak való oduban lakik. Azaz nem egyben, hanem kettőben: mert a padozatlan előszobából még egy szobába van bejárat (ajtó nélkül). Ez a szoba még kisebb és ablaka egyáltalán nincs. A szó szoros értelmében egy nyirkos, sötét barlang, amit el nem fogadna lakásul a rengeteg medvéje. Ott lakik Tóth Julesa öreg nap-számos asszony közös háztartásban az élete párjával, egy kömvessel.

De még ennél a borzalmas odunál is szörnyűségesebb a viceházmesterné lakása — ha szabad ezt a lakás névvel megtisztelnünk. Néhány összetakolt deszka az ajtó, amely a lépcsőházból nyílik, s amely zár helyett madzaggal van bekötve. Épen jön haza a viciné: összetöpörödött, parányi asszony, olyan, mint egy erdei törpe. Ruháskosarat cipel s kioldja a lakása ajtajának madzagát, hogy betekinthessünk. Megdöbbenve állunk meg a küszöbön.

— Ez a maga lakása?

— Ez, kérem alássan.

Egy fekete öreg toroka sötétlik előttünk, mintha egy kályha-kürtöbe néznénk. Halomba hánnya egy csomó rongy: ez a házaspár ágya, mert a vicinének úra is van. Ablaka jobb, ha nem is volna; mert az egy megnevezhetetlen helyre nyílik. Rettenő még csak elképzelni is, hát még látni — s hát még ott lakni! A középkori Velencében külön bürtönökben pusztultak el az áldozatok.

S az egész lépcsőház inkább hasonlít egy cseppkőbarlanghoz, mint lépcsőházhhoz. Mert állandóan csurog-csepeg az ember nyakába a szennyvíz, a kloaka, a felsőbb emeletek kiszakadt szenny-elvezető csatornáiból. A vízvezeték ki van javítva (a földszinten), de nem tudnak belőle vizet venni, mert az edénybe csurog a szenny. A vakolatot lehullatott mennyezet nádazása mindenütt kilátszik, s mikor véletlenül egy alátámasztó cölöphöz érünk, egy jóindulatu lakó figyelmeztet:

— Tessék vigyázni: mozog!

Mínt hogy ennél határozottabban szebb halált kívánunk magunknak: sietünk elkotródni a lépcsőházból. A házmester siet biztosítani, hogy most már nagyszerű állapotok vannak ott, a multakhoz képest. Mert a házból a lakók két álló esztendőig vödörrel hordták ki a szennyet.

Hogy az alsorsori lakások dohos, sötét fészkek, azt mondanunk is fölösleges. Az emeleti, főleg az utcai lakások még a körülményekhez képest tűrhető állapotban vannak. Egynek kivételével, amelyben uralkodó állapotokról nagy felháborodással beszélnek a szomszédok:

— Nem lehet az ajtókat se kinyitni, olyan bűz árad ki abból a lakásból!

Ebben a lakásban Molnár Jánosnak, a népköltőnek, özvegye lakik, egy másik hihetetlenül öregkorunak látszó anyókéval. Budapest kis vendéglőinek, kocsmáinak ismert alakja volt a költő, Hazafi Vári János utódja, aki kezében fokossal, lengő árvalányhajás kalapban, magyaros ruhában járt és árulta muzsája termékeit. A poéta most földi lakásánál kétségtelenül jobb lakásba költözött; szá-

nandó, szegény özvegye albérlőkből tengeti az életét.

— Hány ágyrajárója van? — kérdezzük a szomszédasszonyt.

— Nem ágyrajárók azok, kérem, — hangzik a válasz, — mert ágy nincs a lakásban, csak kettő. *A puszta földön fekszenek, egyik a másik mellett. Néha huszan is vannak.*

Egy új fogalom alakul ki tehát: ágyrajárók helyett földrejárók.

— Mikor a rendőrség razziára jön, — beszéli a házmester, — *be se tudnak lépni, hacsak rá nem akarnak taposni az emberekre...*

A rendőrség ugyanis havonta razziát tart ebben a házban, rendesen eredményesen...

Meneküljünk innen, a folyosóra, ahol a konyhából kitóduló *illatot* leszámítva, egy kis levegőt szívhathunk. Bűz és zsivaj — ez a ház szignaturája, gyereksírás és gyerekviháncolás hangzavara teszi próbára az ember dobhárijáját.

— Hány gyerek van ebben a házban? — kérdezzük a házmestert.

— Lehet vagy hetven; nekem magamnak is van hat darab...

A házmester, a derék szobafestő, egyébként úgy látszik, rendben tartja lakását, amely egy alacsony udvari épületben van. Az udvaron sirköraktár, — az az előnyük megvan itt a lakóknak, hogy sirkőért szükség esetén nem kell messze menniök.

A ház egyébként valamikor a Chebra Kadisé volt, azután magánkézbe került, husz évig egy ügyvéd bérlette. Ezidő alatt nem tette rá kezét tatarozó mesterember. Most özv. H. L.-né tulajdona. Természetes, hogy a hatóság is beavatkozott a dologba. A lakók előadása szerint 50 milliónál több bírságot fizettek már ki az elrendelt tatarozások elmulasztása miatt s mult évi november óta 169 millió erejéig *le van tiltva a házbér*: ennyi összeget kell hatósági megállapítás szerint tatarozásra fordítani. Ezidő óta befolyt 39 millió — ezt javításra költötték. A tetőt most javítják.

— Ideje, — bizonyodik egy jó asszony. — *Mert addig a felső emeleti lakók esernyő alatt aludtak...*

Mondom: most már megkezdődött a ház tatarozása. A kerületi előjáróság szorgalmazza. Van rá oka. *A VI. kerületi előjáróság épületének hátsó ablakai ugyanis mind a ház udvarára néznek.*

— Nem tudjuk kinyitni az ablakainkat, olyan bűz árad be a hivatalszobáinkba, — panaszkodnak a tisztviselők...

### Hét és félmillió telepés egy pinceodruért.

Gyerünk azonban tovább. Nem kell valami messze külvárosba fáradnunk: a közeli Szondy-utca 38. szám alatti kétemeletes bérházban akad *láttnivaló*. A szennytől feketélő kapualján áthaladva, a pincelepeső mellett kékruhás fiatalasszony üldögél karonülő gyermekével s élvezi a napsütést, amiben lakásában soha, de soha nincs része. Levezet a nyaktörő,

elkopott lépcsőn ebbe a lakásba. A sötét szűk pincefolyosóból jutunk a valaha téglával kirakott földi konyhába (azért mondjuk, hogy valaha, mert a téglának ma már inkább csak emlékei vannak ott). A konyhából a *szobába* megyünk, amelynek nagynehezen fedezzük föl az *ablakát*, egy lyukat az udvari szabad lépcső alá. Oda ugyan utat nem talál a nap-sugár. Az ágyon csecsemő sirdogál — van rá oka szegénykének. A férj cserepes, jelenleg is munkában van. Szomszédjaik a bádogosék, azok is szobakonyhás pincebarlangban laknak, amelynek csak a pincefolyosóra van ablaka — a szuterén utcára eső fele ugyanis üzleteknek van kiadva, a pincelakások ablakai tehát nem szolgálnak az utcára. Férjen, feleségen kívül még az asszony öccse is náluk lakik. Azonkívül persze gyerek is szép számmal a csuron vizes falu odvakban.

— Hol az egyik gyerek beteg, hol a másik, hol valamennyi, — sóhajt a jóképű, rendes öltözködésű asszony, aki egyébként 3,600.000 koronát fizet ezért a *bérleményért*...

A viciné is az ő szomszédjuk a pincében. Fiatal napszámos asszony, akinek az ura meghalt. A konyhája 1, mond egy méter széles és két méter hosszú, a benyilója, ahol fekvőhelye van, valamivel, de csak valamivel tágasabb. Ablaka egyáltalán nincs, a korhadt deszkákból összeeszkábált ajtón kívül semmi szellőztető. S *ebben* a helyiségben még *hármán laknak* kívül: két férfi (egy vémör és egy napszámos) meg egy nő...

A kapu másik oldalán hasonló állapotokat találunk. Be akarunk nyitni az egyik barlangba: lakója siet az ajtót becsukni az orrunk előtt. Fél az emberektől. (Egyáltalán egész utunk alatt gyanakvó szemek nézegetnek: — Adóemelés lesz ebből, ahogy beteszik a lábukat az urak!) A mellette lakó asztalosné ellenben készséggel ad fölvilágosítást kérdéseinkre. Ajtaja mellett gyalupad, az ura most is munkában van. Tenyéryei két odu a biródalma, sötét, mint a Tartarus.

— *Hét és félmillió korona lelépést fizettem én ezért a háziurnak, — mondja a főbérlőné...*

### Ahol nem hal meg senki.

Felsőerdősor 27. Ez az a ház, amelyben nem hal meg soha senki. Hogy miért, azt mindjárt megtudjuk.

Magosföldszintes ház, amelynek alagsora mélyen a földben van. Egész emberraktár: a körépületben ajtó ajtó mellett, szegénység mellé zsufolva a szegénység. Olyan benyomást tesz ránk ez az udvar, mint valami fegyház udvara, ahol cella mellett cella van köröskörül.

— Hány lakó van itt? — kérdezzük a házmestert, aki derék, ősz, tagbaszakadt napszámos ember.

— Harmincegy!

— *Es hány albérlő?*

— *Több, mint százötven.*

Ehhez a számhoz járul még a szokásos mennyiségű gyerek.

Az albérlő, az ágyrajáró-tartás fő jövedelmi forrás ezekben a házakban. Benyitunk egy földszinti szoba-konyhás lakásba, ahol a konyhában is, a szobában is ágy ágy mellé sorakozik. Egyéb butornak nincs is hely. Itt a főbérlőné asszonyosság 8—10 albérlőt tart, csupa asszonyokat. Ez tehát még előkelő *hotel*: itt ágyon és nem a földön alszanak.

— Egy-egy lakó 450.000 koronát fizet havonta, — világosít föl a házmester kalauzoló lánya, — bevesz az albérlőtől beti 80.000 koronát.

— Miféle foglalkozásuak laknak ebben a házban? — kérdezzük tőle.

— Többnyire napszámosok.

— Munkanélküliek is vannak?

— Az van a legtöbb. *Laknak itt koldusok is.*

*Azolnak még legjobban meg a soruk. Legtöbb a jövedelmük...*

A házat különben vállalkozó bérlő, ugyanaz, aki a Szondy-utca 38. számot. Ugy látszik, ez nem rossz tizlet.

Ezt az udvart is éktelen gyerekszivaj veri föl. Az elpuszthatlan életerő szinte vigasztalóan hat ránk. Megkérdezzük a házmester lányától:

— Sok itt a beteg?

— Söt kevés. A főorvos ur, mikor itt járt, még csodálkozott is rajta...

— És nagy a halandóság?

— Nem hal meg itt, ebben a házban, senki.

— Hogy-hogy?

— Mert itt olyan szegény emberek laknak, hogy mire arra kerül a sor: mind a kórházba kerülnek. Csak a gazdag ember hal meg, kérem, a saját lakásában...

Tehát ha az ember a saját lakásában hal meg: az már fényezés. Ezért nem halnak meg a Felsőerdősor 27. számú házban...

\*

Az olvasó talán el sem hiszi, hogy mindez igaz, amiket itt leírunk. Mert ha a legsötétebb külvárosról volna szó, de Budapest közepén! ... Nos, megadtuk a pontos címeket; kiki meggyőződhet róla, hogy nem tulozunk semmiben. De erős lelke legyen, aki a nyomorúság e fészkeit meglátogatja...